VERVOER OVER WATER LEIDDE TOT ONENIGHEID

Het water heeft voor Grou door de eeuwen heen altijd een belangrijke rol gespeeld. Te denken valt aan de vrachtvaart, het vissen en later de recreatie en de watersport. Het water in en rondom Grou betekende en betekent voor veel inwoners brood op de plank. De belangrijke rol die het water speelt heeft vanzelfsprekend wel eens tot onenigheden geleid. In de 17e eeuw ontstond er ook zo'n verschil van mening. De veerdienst naar diverse plaatsen was toen van grote importantie. De veerdiensten werden destijds vergunt door de grietman. Buiten de veerdiensten om probeerden ook anderen hun graantje mee te pikken. Dit leidde in 1691 tot een heus proces.

ORDINANTIE EN PROCES AANGAANDE HET VEER VAN GROU

Carel van Roorda, Grietman van Idaarderadeel van 1635 tot 1670, stelde een verordening op (ordinantie) betreffende het veer op Leeuwarden, Sneek en Heerenveen.

"Alsoo volgens het exempel ende goed gebruik van verscheiden andere groote dorpen ten platte Lande, soo well als van de Steden, in den Dorpe Grou voor dezen mede een besloten veer naae Leeuwarden ende Sneek is opgericht opdat hetzelve te beter in 't rein solde mogen blijven ende tot dienste van gemeene Ingesetenen, samt gerijff van de reysenden man voortaan behoorlyck onderholden worde".

Hieruit blijkt dat voor deze ordinantie Grouw al een veerdienst had. We vermelden hier het jaar 1644.

"Soo hebbe ick dr. Caroll van Roorda, Grietman van Idaarderadeell met advijs van de kerckvoogden ende andere voorname ingesetenen van den Dorpe Grouw daartoe beraemt deze naevolgende voet en ordere, Dat den drie tegenwoordige schippers namentlyck Pier Lolckes, Claes Gerbens ende Lolcke Foppes, voor een vierde bijgevoegt sall worden Ids Edes, de welcke tot een erkentenisse van sulcks aan de kerckvoogden van Grou, tot profijt der armen aldaer, sall betalen (zestig carr. gulden) op May 1644 en 1645 telckens de helfte".

In deze ordinantie wordt ook nog Heerenveen genoemd. Tevens worden voorwaarden genoemd waaraan de 4 schippers zich te houden hebben zoals vertrektijden, onderhoud veerschepen enz. Verder worden alle vrachtprijzen van zowel goederen als personen vastgesteld.

"Dat se van yder persoon, alleen naar Leeuwarden varende, te vracht sullen hebben twee stuivers, doch heen ende wederom of een tijt varende 3 str. Van een yder brieff, doos ofte pack sullen te loon een str., van een kiste ofte koffer 2 str. enz."

Er worden nog wat bepalingen ten aanzien van overname door andere schippers geregeld en de financiële verplichtingen bij de overdracht zoals een bedrag voor de Grietman en een bedrag voor de armen.

Een passage waaruit een proces ontstond luidde als volgt; "Dat de voornoemde vier schippers alleen 't voorschreven veer sullen bedienenen ende niemant anders vermogen van Grou op Leeuwarden ofte Sneek om vracht vaeren, nochte enige personen ofte goederen waartoe de schippers uit krachte deses gerechtigt sijn, derwaerts ofte van daer voor andere lieden te voeren"

Het blijkt dat de schippers de ingezetenen een proces aandoen omdat verscheidene kooplieden met een eigen vaartuig ten gerieve van de mindere man vracht of personen mee vervoeren van en naar Leeuwarden en Sneek en dat is, volgens de "Ordinantie van 1644" en opgericht door Carel van Roorda op 18 maart en naderhand door de Grietman de here Ulbe Baron van Aylva vernieuwd op 11 Mey 1691 verboden. De zaak komt voor "Den Hove van Frieslandt" in de "Cancellerije binnen Leeuwarden".

"De huys luyden, Coopluyden en ingesetenen onder en in den dorpe Grouw", vertegenwoordigd door een advocaat, bestrijden de geldigheid van het octrooi omdat de vier eisers (schippers) niet afkomstig zijn van Grouw noch de ouders. Daar komt bij dat de burgerij of boeren "geen goed gerughte hebben omtrent hare bootschappen en brieven te bestellen". "Soo dient aangemerkt dat de situatie geheel anders is als Irnsum, Oldeboorn, Roordahuizum, Warga en Drachten. Alles moet hier over water (Sijteburen, Goingahuizen enz.) en vorengenoemde dorpen hebben aldaar bekwame rijdwegen, om welke redenenen al de burgerlijke huislieden en inwoonders, sommige voor 't geheel, sommige voor een gedeelte, jachten, scheepkens of pramen bezitten, waarmede sij niet alleenlijk tot verrichtinge van hun noodwendigheden, die het dreiven van koopmansschappen rondom Grouw tot malkandere en tot naastgelegen dorpen naderen, maar ook naar Leeuwarden, Sneek en 't Heerenveen konde te varen. En zouden sij ten dieneinde gezelschap onder malcander, het sij met nabestaanden, vrienden of ook met naburigen en hunne waren, personen en goederen niet mogen helpen waar hulp verijscht wordt tragtende op die wijze deze zware en bekommerlycke tijdens alleen een stuiverke te besparen? Wanneer sij de armelieden niet zouden helpen, zouden deze sich noodwendig tot de Diaconie moeten wenden".

De rijken ontfermden zich dus over de mindere man. Aardig is dan ook nog de volgende passage om enig idee te krijgen van de toestand in Grouw:

"Want nademaal in dit Dorp meer als twaalf groote kooplieden van Boter en Kaas wonen".

Er wordt natuurlijk meer aangevoerd om hun gedrag te rechtvaardigen. De schippers staan echter sterk, weerleggen beschuldigingen, beroepen zich op de ordinantie en weten zich gesterkt door de officier ter plaatse. De Sententie (vonnis) besluit dan ook met:

"Voorengenoemde Hoff, op alles rijpelijk gelet en geconsidereert hebbende 't gene men in desen behoorde te considereren in den naeme ende vanwege de Heerlijckheyt des Landt Schappe van Frieslandt, verklaert de Impetranten (eisers) tot hun genomen eysch en conclusie tot 't interinement van de overgeleijde brieven van octroy niet ontvanghbaar en om redenen compenceert de kosten van den processe.

Aldus gedaen en uytgesproken in de cancellerije binnen Leeuwarden, 30 May 1713".

Kom
zondag 11 december
naar Grou

TERUG NAAR DE TIJD VAN TOEN

« »

STAP IN DE DRAAIMOLEN OP
HET HALBERTSMAPLEIN

DE WINKELS ZIJN OPEN

WIE WAREN JOOST, TJALLING, BINNERT EN EELTSJE HALBERTSMA?

De oorsprong van de stam Halbertsma moeten wij zoeken in de omgeving van Dokkum. Omstreeks 1710 vestigt de jongste uit een Dokkumer gezin van 10 kinderen, Hidde Halbertsma, zich te Gorredijk als zilversmid. Hidde was een goed vakman maar leidde daar een sober bestaan. Eén van zijn kinderen, Joost, komt naar Grou en dit is het eerste contact van Grou met de Halbertsma's.

Joost gaat werken in de bakkerij van de doopsgezinde bakkersweduwe Berber Dirks en trouwde met haar in 1749. Het was voor de Halbertsma's ook de eerste kennismaking met de doopsgezinde leer en met de Grouster doopsgezinde gemeenschap van aanzien en welvaart. De bakkerij van Joost was gevestigd in het huis, nu Hoofdstraat 76, waar sindsdien steeds bakkers hebben gewoond, tot in onze tijd rustend bakker Jan de Wit. Van de vier kinderen van Joost trouwde één van de twee meisjes met een bakker en werden de twee jongens ook bakker, allemaal in Grou. Eén van deze broers, Hidde, trouwde in 1788 met de Grouster Ruurdtje Binnerts, dochter van een oude Grouster doopsgezinde familie van kooplieden, veelal in boter. Hidde was ook bakker, tevens koopman en had zijn bakkerij in een ouder pand op de plaats van de winkel van Andringa aan het plein. Het zijn de kinderen van deze Hidde Halbertsma en Ruurdtje Binerts die wij de "Bruorren Halbertsma" noemen. In dit begrip worden veelal de drie broers Joost, Tjalling en Eeltje samengevat, waarschijnlijk omdat deze hun literaire bijdragen aan de "Rimen en Teltjes" geleverd hebben. Voor de Grousters behoort ook uitdrukkelijk broer Binnert tot de 'treflike boikes fan Hidde en Ruurdje" en dus tot de 'Bruorren".

JOOST HALBERTSMA, 1789-1869

Joost studeerde voor Doopsgezind predikant, stond kort in Bolsward en daarna van 1821/1856 in Deventer, waar hij na zijn emeritaat bleef wonen tot zijn dood in 1869. Hij bleef kontakt met Friesland houden en was door een drukke, bewaard gebleven, briefwisseling met zijn broers goed op de hoogte met wat zich in Grou afspeelde. De grote betekenis van Joost ligt niet in zijn ambt van predikant maar op het gebied van taal- en oudheidkunde. Hij maakte vele buitenlandse reizen, had talrijke kontakten en een drukke correspondentie met vooraanstaande schrijvers en geleerden en was lid van een groot aantal binnen- en buitenlandse geleerde genootschappen. Van zijn hand verscheen een indrukwekkend aantal publikaties op zeer verschillend gebied. Voor Friesland ligt zijn grote betekenis in het feit dat hij het Friese volk zich weer van de eigen taal en cultuur heeft bewust gemaakt.

Met medewerking van zijn broers Tjalling en Eeltje gaf hij Friese proza en poëzie uit, te beginnen in 1822 met een dun boekje, de "Lapekoer", later herdrukt en vermeerderd en aangevuld met andere uitgaven. Alles werd na de dood van Joost in 1870 gebundeld tot de eerste uitgave van de "Rimen en Teltsjes", waarvan in 1993 de tiende druk verscheen.

Joost legde ook een verzameling oudheden aan en gaf in 1853 de stoot tot de oprichting van de eerste openbare verzameling van oudheden, "Het Atiquarisch Kabinet van Friesland", dat later zou uitgroeien tot Het Fries Museum, waarin opgenomen de verzameling van Joost, één der rijkste provinciale musea van Nederland.

Zijn omvangrijke bibliotheek schonk Joost aan de Provinciale Bibliotheek van Friesland.

TJALLING HALBERTSMA, 1792-1852

Tjalling was koopman in boter en kaas en zette daarmee de traditie van zijn grootvader Tjalling Binnerts voort. Hij nam in die handel een vooraanstaande plaats in en had goede relaties met handelshuizen in Amsterdam en Londen. Van zijn hand verschenen publicaties over kwade praktijken in de boterhandel als fraude en oneerlijke concurrentie.

Tjalling woonde in het grote en deftige herenhuis, nu de winkel van Blokker aan de Hoofdstraat. Hij was in Grou een man van aanzien en gezag, lid van de Provinciale Staten. Bekend was Tjalling ook om zijn humor en practical jokes. Zijn bijdrage aan de Rimen en Teltsjes hebben het karakter van satire en verstrooiing, in het Fries: "koartswyl".

VERVOLG OP PAGINA 19.